

Notes sobre el lèxic botànic en algunes obres romàniques de falconeria medieval

Section 5: [Lexicologie, phraséologie, lexicographie](#)

Antoni Mas i Miralles (Universitat d'Alacant)

L'aparició de les obres medievals dedicades a l'art de la falconeria es produeix tot just quan les llengües romàniques comencen a desplaçar el llatí de la producció científica i tècnica. Aquesta producció de llibres de falconeria servia per a ús i gaudi de reis i de la noblesa. En la majoria de casos, els autors que elaboren aquestes obres sempre tenen al seu abast altres llibres escrits en la mateixa llengua o en altres llengües a fi de crear-ne de noves més o menys modificades i ampliades. En aquest context, hi descobrim una tradició de copiar o de traduir aquests manuals de falconeria del llatí a llengües romàniques i també d'unes llengües romàniques a altres.

Cal assenyalar que el lèxic específic de la falconeria abraçava diversos camps semàntics. Hi trobem noms d'animals i de diferents espècies d'aus, termes referits a la seua anatomia, els utensilis que utilitzaven els seus curadors, les malalties (amb un ampli ventall de símptomes i diagnòstics) i els remeis que s'hi aplicaven. Aquests remeis inclouen, per un costat, un vast vocabulari botànic (a partir de les diferents herbes, fruits, arbres, etc.) i, per un altre, un vocabulari referit a una alimentació concreta, com una mena de 'dieta', a fi de tractar les diferents malalties. Sense oblidar tot el vocabulari dels instruments que la medicina d'aleshores posava a l'abast dels curadors per a l'atenció d'aquests animals.

En la nostra comunicació ens proposem estudiar el lèxic botànic que enregistrem en diverses obres de falconeria medieval de diferents llengües romàniques. Aquesta anàlisi comparativa es fa a partir de les sis obres següents:

- a) El *Libro de falcoaria* de Pero Menino, escrit en portugués entre 1345 i 1386.
- b) El *Libro de la Caza de las aves* de Pero López de Ayala, escrit en espanyol a finals del segle XIV
- c) El *Llibre de falconeria del vescomte de Rocabertí*, escrit en català a finals del segle XIV o principis del XV
- d) El *Tractat per a l'art de la caça*, escrit en català a finals del segle XIV o principis del XV i atribuït al rei Artur

- e) *Practica de citreria breve* de Maties Mercader, escrit en italià a mitjan segle XV
- f) El *Libre de Caça*, tractat escrit en català, anònim i conservat en un manuscrit de finals del segle XV o dels primers anys del XVI.

A partir, doncs, d'aquesta anàlisi comparativa, el nostre objectiu és esbrinar les relacions lèxiques i semàntiques que s'estableixen en les obres esmentades des de dues perspectives. Per una banda, una perspectiva lèxica per a conèixer l'etimologia dels ètims, l'adaptació o traducció d'una llengua a l'altra, i la situació actual en els diccionaris normatius de cada llengua. D'altra banda, volem també conèixer els usos que tenien les diferents plantes i en quins remeis terapèutics eren utilitzades.

Bibliografia bàsica

- BRUGUERA, Jordi (1985) *Història del lèxic català*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- CABRÉ, Ma Teresa & Gemma RIGAU (1985) *Lexicologia i semàntica*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.
- COLON, Germà (1978), *El léxico catalán en la Romania*, Madrid, Gredos.
- FRADEJAS RUEDA, José Manuel (1998), *Literatura cetrera de la Edad Media y el Renacimiento español*, Londres, Department of Hispanic Studies, Queen Mary and Westfield College.
- LUEDTKE, Helmut (1974) *Historia del léxico románico*. Madrid, Editorial Gredos.
- ROHLFS, Gerhard (1979) *Estudios sobre el léxico románico*, Madrid, Editorial Gredos.
- VAN DEN ABEELE, Baudouin (1994), *La Fauconnerie a moyen age: connaissance, affaitage et médecine des oiseaux de chasse d'après les traités latins*, París, Klincksieck.